

Maria Aurèlia Capmany

Fa vint anys de la mort de Maria Aurèlia Capmany, una dona extraordinària, una realitat polièdrica i sovint inabastable. Per això, és molt millor entrar-hi de biaix. En aquest article, Jordi Font, director de l'Institut del Teatre i autor del llibre 'Els camins de Maria Aurèlia Capmany, escriptora i dona d'acció', analitza una faceta bàsica de la seva personalitat: la idea de compromís col·lectiu. En resta al marge l'examen de la seva immensa obra literària com també tants altres aspectes de la seva densa trajectòria.

Sobre l'obra literària de Maria Aurèlia Capmany, tan extensa i diversa, valgui aquesta breu anotació. Es tracta d'una obra que, malgrat el gran nombre de lectors que va tenir, ha estat mal coneguda, perquè va haver de bregar amb dos grans adversaris: de

Jordi Font

Director de l'Institut del Teatre, autor del llibre *Els camins de Maria Aurèlia Capmany, escriptora i dona d'acció*.

primer, amb la censura, que en va retardar, amputar i desordenar la publicació; i, després, amb el cànon literari vigent a les noves editorials *amigues*, situat en els rails del materialisme històric i de l'estructuralisme, on l'obra de la Maria Aurèlia no hi havia manera que encaixés. La seva gran novel·la *Un lloc entre els morts*, avui reconeguda per tothom entre les MOLC (les "Millors Obres de la Literatura Catalana"), va haver d'arrossegar-se una dècada pels calaixos editorials, abans no va obtenir el premi Sant Jordi, va publicar-se i va esdevenir *obra de culte* de la jove Generació dels Setanta (Terenci Moix, Montserrat Roig, Jaume Fuster, M. Antònia Oliver...). Un dels integrants d'aquesta generació, Guillem-Jordi Graells, ha fet la més seriosa aproximació a l'obra capmanyiana, al treball *Un bosc per viure-hi* (Serra d'Or, març del 1990) i a l'edició de l'*Obra Completa* ("La producció literària de Maria Aurèlia Capmany". *Obra Completa* de M. A. Capmany. Columna, 1993). Resta pendent la deguda recerca universitària i la deguda revisió sistemàtica de l'obra pels estudiosos, per les editorials, pels teatres. Ara per ara, només la Universitat Rovira i Virgili ha posat fil a l'agulla.

Tornem, però, al tema d'aquest article. El compromís col·lectiu és una dimensió distintiva dels humans, de la nostra condició d'animals socials i del grau d'intel·ligència assolit, que ens proporciona, al costat d'una enorme capacitat de mal, un cert sentiment de compassió envers el sofrent i una certa noció de responsabilitat previsible respecte del comú, percepcions que han acabat donant lloc a l'exigència moral de solidaritat i al pacte per una

convivència digna. Això no vol dir que tothom desenvolupi aquesta faceta. Ben al contrari, i sobretot en moments de greu crisi com l'actual, abunden els qui, per interès o per desesperació, hi han renunciat i adopten el cinisme com a coartada o com a protecció. És una qüestió, doncs, de la màxima actualitat.

El compromís indefugible. Maria Aurèlia Capmany, la seva concepció de les coses, era indestruïble de la idea de compromís col·lectiu. D'un compromís basat en dos fonaments: d'una banda, la idea que el compromís és indefugible, que els humans estem condemnats a exercir la nostra llibertat, a escollir, i que restar al marge és una pretensió vana, és posar-se al costat del fort; i, d'una altra banda, la idea que el compromís ha d'anar acompanyat sempre d'una consciència desperta, amb tota la capacitat crítica en acció, sense supeditació a cap ortodòxia ideològica ni política, a cap jerarquia.

Va fer seu el discurs de Jean-Paul Sartre als *Chemins de la liberté*, on glossava la derrota moral de l'intel·lectual *pur*, que havia pretès conservar les *mans netes* i havia restat a la seva *torre d'ivori*, impassible davant de l'ocupació nazi de França. Maria Aurèlia Capmany no pot ser més clara sobre això: "No m'identifico amb aquest intel·lectual titubejant entre el risc del compromís i el seu desig d'absolut; etern adolescent, que fuig davant del compromís que l'apropa a la realitat de l'existència. Per a mi, són més importants les circumstàncies de la vida, per ambigües, contradictòries, incòmodes que siguin, que el desig d'absolut."

I mai no va caure tampoc en l'extrem contrari, on van derivar alguns intel·lectuals *sartrians*, en nom precisament del seu *compromís*: la renúncia al sentit crític amb relació al poder, fins a la convivència amb l'estalinisme. Maria Aurèlia Capmany va assistir al Congrés Mundial de la Pau, que es reunia als països de l'est, al costat de Jean-Paul Sartre, de Pablo Neruda, de Miguel